

MİRZƏYEV (MIRZAYEV) AZƏRBAYCANA QARŞI

(Ərizə № 50187/06)

MƏHKƏMƏ QƏRARI

Məhkəmə Reqlamentinin 81-ci qaydasına uyğun olaraq,
bu versiyaya 13 yanvar 2003-cü ildə düzəlişlər edilib

3 dekabr 2009-cu il

FAKTLAR

I. İŞİN HALLARI

5. Ərizəçi 1952-ci ildə anadan olub və Bakıda yaşayır.
6. Əzizbəyov rayon icra hakimiyyətinin ("Əzizbəyov RİH") 18 yanvar 1994-cü il tarixli qərarı ilə ərizəçiyə Bakıda yenidən tikilmiş yaşayış binasındakı mənzil üçün yaşayış orderi verildi.
7. Elə həmin gün ərizəçiyə məlum oldu ki, Dağlıq Qarabağ ətrafında Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi nəticəsində Ermənistan hərbi qüvvələrinin işğalı altında olan Laçın rayonundan məcburi köçkün S. və onun ailəsi həmin mənzildə məskunlaşıb.
8. Ərizəçinin sözlərinə görə, çoxsaylı tələblərinə baxmayaraq, S. mənzili tərk etməkdən imtina edərək bildirdi ki, məcburi köçkündür və yaşamaq üçün başqa yeri yoxdur.
9. 2003-cü ildə naməlum tarixdə ərizəçi Suraxanı Rayon Məhkəməsində iddia qaldıraraq məhkəmədən xahiş etdi ki, S. ilə ailəsinin mənzildən çıxarılması barədə qərar qəbul etsin.
10. 23 dekabr 2003-cü ildə Suraxanı Rayon Məhkəməsi ərizəçinin iddiasını təmin etdi və S. ilə ailəsinin mənzildən çıxarılması barədə qətnamə qəbul etdi. Məhkəmə qeyd etdi ki, S. və ailəsi 1993-cü ildə mənzildə qanunsuz məskunlaşmış məcburi köçkünlərdir. Məhkəmə qərara aldı ki, Əzizbəyov RİH-in ərizəçiyə verdiyi 18 yanvar 1994-cü il tarixli yaşayış orderinə əsasən ərizəçi mənzilin yeganə qanuni kirayəçisidir və qanuni kirayəçi qismində S.-in mənzili boşaltmasını tələb etmək hüququna malikdir. Bundan başqa, Məhkəmə qeyd etdi ki, daxili qanunvericiliyə uyğun olaraq, məcburi köçkünlərin müstəqil olaraq müvəqqəti məskunlaşmasına o halda yol verilə bilər ki, bu digər şəxslərin hüquqlarını və qanuni maraqlarını pozmasın; əks halda, yerli icra hakimiyyəti orqanları məcburi köçkünlərin başqa yaşayış sahəsinə köçürülməsini təmin etməlidirlər. Bu işdə ərizəçinin mülkiyyət hüquqları pozulduğuna görə Suraxanı rayon icra hakimiyyəti ("Suraxanı RİH") S.-in və ailəsinin başqa mənzil sahəsi ilə təmin edilməsi barədə qərar çıxardı.
11. Bu qətnamədən apellyasiya şikayəti verilmədi və o, qüvvəyə mindi. Lakin S. və ailəsi qətnaməni yerinə yetirməkdən imtina etdilər və ərizəçinin müxtəlif dövlət orqanlarına şikayətlərinə baxmayaraq, qətnamə icra olunmadı.
12. 22 fevral 2005-ci ildə Ədliyyə Nazirliyinin Məhkəmə İcraçıları və Məhkəmə Qərarlarının İcrasına Nəzarət İdarəsi ərizəçiyə məlumat verdi ki, 23 dekabr 2003-cü il tarixli qətnaməni icra etmək mümkün deyil, çünki yerli dövlət hakimiyyəti orqanları S. və onun ailəsi üçün başqa mənzil sahəsi tapa bilməyiblər. Belə hallarda məcburi köçkünləri onların müvəqqəti məskunlaşdıqları yerdən çıxarmaq üçün tədbirlər görmək dövlət orqanlarına qadağan edilib.

13. 24 mart 2005-ci ildə Suraxanı RİH ərizəçiyə məlumat verdi ki, həmin dövrdə Suraxanı rayonunda 25.000-dən artıq məcburi köçkün müvəqqəti məskunlaşıb. Bu məcburi köçkünlər müxtəlif mənzillərdə, mehmanxanalarda, inzibati binalarda və digər tikililərdə yaşayırlar. Bu səbəbdən rayonda S. ilə ailəsinin yerləşdirilə biləcəyi boş mənzil sahəsi yoxdur. Buna görə də, 23 dekabr 2003-cü il tarixli qətnamənin icrası mümkün deyil.

14. Ərizəçinin təkrar şikayətlərindən sonra 5 may 2006-cı ildə Suraxanı RİH ərizəçiyə yenə də məlumat verdi ki, S. ilə ailəsinin köçürülə biləcəyi hər hansı mənzil sahəsi olmadığına görə qətnamənin icrası mümkün deyil.

15. Ərizəçi ilə sonuncu yazışma zamanı 23 dekabr 2003-cü il tarixli qətnamə icra olunmamış qalırdı.

II. MÜVAFIQ DAXİLİ QANUNVERİCİLİK

A. 8 iyul 1982-ci il¹ tarixli Mənzil Məcəlləsi

16. Azərbaycan vətəndaşları dövlətin və ya ictimai qurumların mülkiyyətində olan mənzillərdən kirayə müqaviləsinin şərtlərinə uyğun olaraq istifadə etmək hüququna malikdirlər (10-cu və 28-ci maddələr). Mənzil verilməsi haqqında qərar yerli icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən vətəndaşa yaşayış sahəsi orderi vermək yolu ilə həyata keçirilir (48-ci maddə). Order orada göstərilən mənzilə sahib olmaq (48-ci maddə) və kirayəçi ilə mənzil istismarı təşkilatı arasında yaşayış sahəsinin icarəsinə dair müqavilə bağlamaq (51-ci maddə) üçün yeganə hüquqi əsasdır. Mənzillərdən istifadə hüququ müddətsiz olaraq verilir (10-cu maddə).

B. Mənzil fondunun özəlləşdirilməsi haqqında 26 yanvar 1993-cü il tarixli Qanun

17. Dövlət və ya ictimai mənzil fondunun mülkiyyətiçisi ilə kirayə müqaviləsi bağlamış şəxslərin yaşadıkları mənzilləri öz şəxsi mülkiyyətinə keçirmək hüququ vardır (1-ci maddə). Belə özəlləşdirmə könüllü və pulsuzdur (2-ci maddə). Dövlət mənzillərini əvəzsiz özəlləşdirmək hüququndan yalnız bir dəfə istifadə edilə bilər (7-ci maddə).

C. “Məcburi köçkünlərin və onlara bərabər tutulan şəxslərin sosial müdafiəsi haqqında” 21 may 1999-cu il tarixli Qanun

18. “Xarici hərbi təcavüz, müəyyən ərazilərin işğalı və ya mütəmadi atəş altında saxlanması nəticəsində Azərbaycan Respublikası ərazisində daimi yaşayış yerlərini tərk etməyə məcbur olub ölkə hüdudlarında başqa yerə köçmüş şəxslər” məcburi köçkün hesab olunurlar (2-ci maddə). Məcburi köçkünlərin müstəqil olaraq müvəqqəti məskunlaşmasına o halda yol verilə bilər ki, bu digər şəxslərin hüquqlarını və qanuni maraqlarını pozmasın. Belə hallar mövcud olduqda müvafiq icra hakimiyyəti orqanları məcburi köçkünlərin həmin yaşayış məntəqəsi daxilində başqa yaşayış sahəsinə köçürülməsini təmin etməlidirlər (5-ci maddə).

D. Nazirlər Kabinetinin 24 dekabr 1999-cu il tarixli 200 sayılı Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Məcburi köçkünlərin yaşayış üçün yararlı olan və ya yararlı hala salınması mümkün olan yaşayış, inzibati və digər binalarda məskunlaşdırılması Qaydası” (“Məcburi köçkünlərin məskunlaşdırılması Qaydası”)

¹ 13 yanvar 2003-cü ildə bu tarixə düzəliş edilib: öncə göstərilmiş 1 mart 1983-cü il tarixi 8 iyul 1982-ci il tarixi ilə əvəz olunub.

19. Məcburi köçkünlərin məskunlaşdırılması Qaydasının 4-cü maddəsində aşağıdakılar nəzərdə tutulur:

“Məcburi köçkünlərin məskunlaşdıqları ... binaların özəlləşdirilməsi, 1992-1994-cü illərdə məcburi köçkünlərin yaşadığı mənzillərdən çıxarılmasının qarşısını almaq məqsədilə həmin evlərə aidiyyəti təşkilatlar tərəfindən ayrı-ayrı vətəndaşlara verilən orderlərin hüquqi qüvvəsi müvəqqəti dayandırılır...”

E. Nazirlər Kabinetinin 24 dekabr 1999-cü il tarixli 200 sayılı Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Məcburi köçkünlərin başqa yaşayış sahəsinə köçürülməsi Qaydası” (Məcburi köçkünlərin köçürülməsi Qaydası)

20. Məcburi köçkünlərin köçürülməsi Qaydasının 4-cü maddəsində aşağıdakılar nəzərdə tutulur:

“Müvəqqəti məskunlaşmış məcburi köçkünlər digər şəxslərin mənzil hüququnu pozduqda, onlar həmin yaşayış məntəqəsi ərazisində zəruri tələblərə cavab verən başqa yaşayış sahəsi ilə təmin olunurlar”.

F. “Qaçqınların və məcburi köçkünlərin yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması və məşğulluğunun artırılmasına dair Dövlət Proqramı”nın təsdiqi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1 iyul 2004-cü il tarixli sərəncamı

21. Sərəncamda digər məsələlərlə yanaşı müvafiq dövlət orqanlarına tapşırıq verilir ki, məcburi köçkünlər doğma torpaqlarına qayıdana və ya yeni evlərdə müvəqqəti məskunlaşdırılana qədər mülkiyyət formasından asılı olmayaraq 1992-ci ildən 1998-ci ilədək məskunlaşdıqları ictimai binalardan, mənzillərdən, torpaqlardan və digər tikililərdən çıxarılmamalıdır.

G. 1 sentyabr 2000-ci il tarixli Mülki Prosesual Məcəllə (“MPM”)

22. Maraqlı şəxs müvafiq icra hakimiyyəti orqanının və yerli özünüidarə orqanının, sair orqan və təşkilatların, onların vəzifəli şəxslərinin qərarı, hərəkəti (hərəkətsizliyi) ilə əlaqədar mübahisə qaldıra bilər (296-cı maddə).

HÜQUQİ MƏSƏLƏLƏR

I. KONVENSIYANIN 6-CI MADDƏSİNİN VƏ KONVENSIYANIN 1 SAYLI PROTOKOLUNUN 1-Cİ MADDƏSİNİN İDDİA EDİLƏN POZUNTULARI

23. Ərizəçi 23 dekabr 2003-cü il tarixli qətnamənin icrasının əsassız olaraq yubadılmasından və bu qətnamənin icra olunmaması nəticəsində öz mülkiyyət hüquqlarının pozulmasından şikayət etdi. Ərizəçi konkret olaraq Konvensiyanın hər hansı müddəalarına istinad etməsə də, Məhkəmə hesab edir ki, bu şikayətə Konvensiyanın 6-cı maddəsi və Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsi üzrə baxılmalıdır. Konvensiyanın 6-cı maddəsində deyilir:

“Hər kəs, onun mülki hüquq və vəzifələri müəyyən edilərkən ... məhkəmə vasitəsilə, ... işinin ədalətli ... araşdırılması hüququna malikdir...”

1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsində deyilir:

“Hər bir fiziki və hüquqi şəxs öz mülkiyyətindən maneəsiz istifadə hüququna malikdir. Heç kəs, cəmiyyətin maraqları naminə, qanunla və beynəlxalq hüququn ümumi prinsipləri ilə nəzərdə tutulmuş şərtlər istisna olmaqla, öz mülkiyyətindən məhrum edilə bilməz.

Yuxarıdakı müddəalar dövlətin ümumi maraqlara müvafiq olaraq, mülkiyyətdən istifadəyə nəzarəti həyata keçirmək üçün, yaxud vergilərin və ya digər rüsum və ya cərimələrin ödənilməsinə təmin etmək üçün zəruri hesab etdiyi qanunları yerinə yetirmək hüququnu məhdudlaşdırmır”.

A. Şikayətlərin qəbul edilənliyi

24. Hökumət iddia etdi ki, ərizəçi daxili hüquqi müdafiə vasitələrini tükəndirməyib. Konkret olaraq, Hökumət bildirdi ki, ərizəçi 23 dekabr 2003-cü il tarixli qətnamənin dövlət orqanları tərəfindən icra olunmamasından Mülki Prosessual Məcəllənin 296-cı maddəsində nəzərdə tutulan qaydada daxili məhkəmələrə şikayət edə bilərdi. Lakin ərizəçi bu hüquqi müdafiə vasitəsindən istifadə etməyib.

25. Ərizəçi Hökumətlə razılaşmadı və şikayətlərində israr etdi.

26. Məhkəmə bir daha bildirir ki, daxili hüquqi müdafiə vasitələrinin tükəndirilməsi haqqında qaydanın əks olunduğu Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 1-ci bəndi sübut etmə yükünün bölüşdürülməsini nəzərdə tutur. Daxili hüquqi müdafiə vasitələrinin tükəndirilmədiyini iddia edən Hökumət Məhkəməni inandırmağa borcludur ki, mövcud vasitə sözügedən vaxtda nəzəri və praktiki cəhətdən səmərəli, yəni çatımlı olub və ərizəçinin şikayətləri ilə bağlı onun hüquqi müdafiəsini təmin etmək və uğur qazanması üçün əgəlabatan perspektivlər yaratmaq iqtidarında olub (*bax: Akdivar və başqaları Türkiyəyə qarşı*, 16 sentyabr 1996-cı il, 68-ci bənd, *Qərar və qəraradlar toplusu*, 1996-IV; və *Selmuni Fransaya qarşı* [Böyük Palatanın qərarı], ərizə № 25803/94, 76-cı bənd, 1999-V). Məhkəmə daha sonra vurğulayır ki, daxili hüquqi müdafiə vasitələri istər iddia edilən pozuntunun baş verməsinin, istərsə də davam etməsinin qarşısını almaq, yaxud da artıq baş vermiş hər hansı pozuntuya görə adekvat kompensasiyanı təmin etmək baxımından səmərəli olmalıdır (*bax: Kudla Polşaya qarşı* [Böyük Palatanın qərarı], ərizə № 30210/96, 158-ci bənd, 2000-XI).

27. Məhkəmə qeyd edir ki, Hökumət 23 dekabr 2003-cü il tarixli qətnamənin davamlı olaraq icra edilməməsi ilə bağlı rayon məhkəməsinə verilməli olan şikayətin davamedici pozuntuya necə son qoya biləcəyinə, yaxud bu şikayətin nəticəsində ərizəçinin hüququnun hansı formada bərpa olunacağına dair hər hansı izahat verməyib. İstənilən halda, Məhkəmə qeyd edir ki, ərizəçi səlahiyyətli orqanların hər hansı qanunsuz hərəkətindən deyil, qətnamənin icra olunmaması faktından şikayət edib. Hətta ərizəçi dövlətə qarşı şikayət versə və 23 dekabr 2003-cü il tarixli qətnamənin icra edilməməsinin qanunsuz olduğunu təsdiqləyən qərarın çıxarılmasına nail olsa belə, bu məhkəmə iddiası da eyni nəticələr doğurar; yəganə nəticə ondan ibarət olar ki, 23 dekabr 2003-cü il tarixli qətnamənin məhkəmə icraçıları tərəfindən icra tədbirlərinin həyata keçirilməsinə imkan verən qanuni qüvvəsi təsdiqlənmiş olar (müvafiq dəyişikliklərlə *bax: Tarverdiyev Azərbaycanaya qarşı*, ərizə № 33343/03, 47-ci bənd, 26 iyul 2007-ci il; və *Yavorivskaya Rusiyaya qarşı* (qərarad), ərizə № 34687/02, 13 may 2004-cü il). Bundan başqa, hətta fərz etsək ki, ərizəçi keçmişdəki yubanmalara görə kompensasiya ala bilərdi, Hökumət belə icraatın digər “adi” mülki iddia üzrə icraatdan daha sürətli olacağını (o, illərlə uzana və bir neçə instansiyada keçə bilərdi), yaxud sözügedən qətnamənin icrasını sürətləndirə biləcəyini sübut edə bilməyib (müvafiq dəyişikliklərlə *bax: İliç Serbiyaya qarşı*, ərizə № 30132/04, 65-ci bənd, 9 oktyabr 2007-ci il).

28. Yuxarıdakıları nəzərə alaraq Məhkəmə bu qənaətə gəlir ki, belə məhkəmə iddiası səmərəsiz olacaqdı və hesab edir ki, ərizə daxili hüquqi müdafiə vasitələrinin tükəndirilməməsinə görə rədd edilə bilməz. Bundan başqa, Məhkəmə hesab edir ki, şikayət Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3-cü bəndində nəzərdə tutulan mənada açıq-aydın əsassız deyil və hər hansı başqa səbəblərə görə qəbul olunmayan sayıla bilməz. Buna görə də o, qəbulolunan elan edilməlidir.

B. Şikayətlərin mahiyyəti

1. Tərəflərin arqumentləri

29. Hökumət bildirdi ki, Dağlıq Qarabağ ətrafında Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi nəticəsində Azərbaycanda çoxlu sayda məcburi köçkünün olması ucbatından hakimiyyət orqanları məcburi köçkünlərin mənzil problemini həll etmək üçün müəyyən tədbirlər görüblər. Hökumət daha sonra bildirdi ki, bu işdə qətnamənin icrası mümkün deyildi, çünki sözügedən mənzildə məskunlaşmış məcburi köçkünlərin yerləşdirilməsi üçün başqa mənzil yox idi. Üstəlik, Hökumət daxili qanunvericiliyin müxtəlif normalarına (yuxarıda “Müvafiq daxili qanunvericilik” bölməsində qeyd edilən normalara) istinad edərək iddia etdi ki, məcburi köçkünlər doğma torpaqlarına qayıdana və ya digər evlərdə müvəqqəti məskunlaşana qədər müvəqqəti yaşadıqları yerlərdən çıxarılmamalıdır. Bundan başqa, Hökumət bildirdi ki, məcburi köçkünlərin mənzil probleminin həlli Hökumətin siyasətinin prioritetlərindən biridir və bununla bağlı müvafiq tədbirlər həyata keçirilir.

30. Ərizəçi şikayətlərini yenidən təkrarlayaraq qeyd etdi ki, 23 dekabr 2003-cü il tarixli² qətnamənin davamlı olaraq icra edilməməsi onun ədalətli məhkəmə araşdırması hüququnu və öz mülkiyyətindən maneəsiz istifadə hüququnu pozub.

2. Məhkəmənin qiymətləndirməsi

a) Konvensiyanın 6-cı və 13-cü maddələri

31. Məhkəmə öncə qeyd edir ki, o, özəl mənzilin məcburi köçkünlər tərəfindən qanunsuz zəbt olunması ilə bağlı işə baxmaq imkanına artıq malik olub (*bax: Akimova Azərbaycana qarşı, ərizə № 19853/03, 27 sentyabr 2007-ci il*). Lakin bu işdəki məsələlər *Akimovanın işindəki* məsələlərdən fərqlidir. Bu işdə qətnamənin icrasının təmin olunması ilə bağlı məhkəmə icraatına dövlət orqanları tərəfindən həqiqətən başlanılıb və ərizəçi məcburi qüvvəsi olan iddia tələbinə malikdir; halbuki *Akimovanın işində* qətnamənin icrası elə həmin qətnamənin özü vasitəsilə təxirə salınmışdı (yenə orada, 14, 16 və 55-ci bəndlər).

32. Məhkəmə bir daha bildirir ki, Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi hər kəs üçün, onun mülki hüquq və vəzifələri müəyyən edilərkən, məhkəməyə və ya məhkəmə funksiyasını həyata keçirən digər orqana müraciət etmək hüququnu təmin edir; bununla da həmin bənd “məhkəmə araşdırması hüququnu” təsbit edir, məhkəməyə müraciət hüququ, yəni mülki işlərlə bağlı məhkəmədə iddia qaldırmaq hüququ isə bu hüququn bir aspektidir. Lakin iştirakçı dövlətin daxili hüquq sistemi məcburi qüvvəyə malik yekun məhkəmə qərarının tərəflərdən birinin ziyanına icrasız qalmasına imkan versəydi, məhkəmə araşdırması hüququ xəyali hüquq olardı. 6-cı maddənin 1-ci bəndi işdəki tərəflərə verilən prosessual təminatları (ədalətli, açıq və vaxtında aparılan məhkəmə araşdırması) ətraflı təsvir etdiyi halda məhkəmə qərarlarının icrası hüququnu müdafiə etməsəydi, bu, anlaşılmaz bir hal olardı. 6-cı maddəni yalnız məhkəməyə müraciət edilməsi və icraatın aparılması ilə bağlı olan maddə kimi şərh etmək, yəqin ki, qanunun aliliyi prinsipinə zidd olan situasiyalara gətirib çıxarardı, halbuki iştirakçı dövlətlər Konvensiyanı ratifikasiya edərkən həmin prinsipə hörmət etməyi öhdələrinə götürüblər. Buna görə də, hər hansı məhkəmə tərəfindən çıxarılmış qərarın icrası 6-cı maddənin məqsədləri üçün “məhkəmə araşdırmasının” ayrılmaz tərkib hissəsi sayılmalıdır (*bax: Hornsbi Yunanıstana qarşı, 19 mart 1997-ci il tarixli qərar, 40-cı bənd, Qərar və qəraradadlar toplusu, 1997-II*).

33. Məhkəmə qeyd edir ki, məhkəmə qərarının icrasının gecikdirilməsinə xüsusi hallarda haqq qazandırılı bilər. Amma bu gecikdirmə Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi ilə qorunan hüququn mahiyyətinə xələl gətirməməlidir (*bax: Burdov Rusiyaya qarşı, ərizə № 59498/00, 35-ci bənd, AİHM 2002-III*). Məhkəmə bir daha bildirir ki, hər hansı fiziki şəxsə qarşı çıxarılmış məhkəmə qərarının icra prosedurlarında dövlət orqanlarının iştirakına görə dövlət məsuliyyət daşıyır. Dövlət orqanları qərarın

² 13 yanvar 2003-cü ildə bu tarixə düzəliş edilib: öncə göstərilmiş 31 may 2001-ci il tarixi 23 dekabr 2003-cü il tarixi ilə əvəz olunub.

icrasına görə hərəkət etməyə borcludurlarsa, amma bunu etməzlərsə, onların hərəkət etməməsi dövlətin Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi üzrə məsuliyyətini doğura bilər (müvafiq dəyişikliklərlə *bax: Çebotaru və başqaları Moldovaya qarşı*, ərizələr № 37763/04, 37712/04, 35247/04, 35178/04 və 34350/04, 39-cu bənd, 27 yanvar 2009-cu il).

34. Məhkəmə qeyd edir ki, bu işdə ərizəçinin xeyrinə çıxarılmış qətnamə təxminən altı il yarım ərzində icra edilməmiş qalıb; beləliklə, ərizəçinin öz mülkiyyət hüquqları ilə bağlı məhkəmə işində uğur qazanmasından yararlanmasının qarşısı alınır. Bundan başqa, mübahisənin iki fiziki şəxs arasında olmasına baxmayaraq, 23 dekabr 2003-cü il tarixli qətnamədə icra hakimiyyəti orqanlarına belə bir göstəriş vardı ki, S.-i və onun ailəsini başqa mənzil sahəsi ilə təmin etsinlər. Beləliklə, fiziki şəxslər arasında mübahisəyə dair məhkəmə qərarının icra olunmaması ilə bağlı adi işlərdən fərqli olaraq, bu cür işlərdə fiziki şəxs olan debitorun lazımi addımları atması və dövlətin sadəcə olaraq qətnamənin icrasında kreditora yardım etməsi tələb olunur (misaal üçün *bax: Fosiak Rumıniyaya qarşı*, ərizə № 2577/02, 70-ci bənd, 3 fevral 2005-ci il), bu işdə qətnamənin icrası dövlətin S.-i və onun ailəsini başqa mənzil sahəsi ilə təmin etmək öhdəliyi ilə şərtlənib (10 və 12-13-cü bəndlərə *bax*).

35. Məhkəmə bununla razılaşımağa hazırdır ki, bu işdə Azərbaycanda çoxlu sayda məcburi köçkünün olması 20 aprel 1998-ci il tarixli qətnamənin icrasında müəyyən çətinliklər yaradıb. Bununla belə, qətnamə qüvvədə qalıb, amma onun icrası üçün bir neçə il ərzində dövlət orqanları tərəfindən adekvat tədbirlər görülməyib. Dövlət orqanlarının sözügedən qətnamənin icrası üçün S.-ə və onun ailəsinə başqa mənzil tapmaq istiqamətində daim və səylə tədbirlər gördükləri sübuta yetirilməyib. Belə olan halda, Məhkəmə hesab edir ki, Hökumət qətnamənin icrasının əhəmiyyətli dərəcədə gecikdirilməsini əsaslandırmaq üçün hər hansı ağılabatan səbəb göstərməyib.

36. Qətnamənin icrası üçün zəruri tədbirləri görməməklə dövlət orqanları Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndini bütün faydalı effektlərdən məhrum ediblər (*bax: Burdovun işi* üzrə yuxarıda adı çəkilən qərar, 37-ci bənd).

37. Müvafiq olaraq, Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi pozulub.

b) Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsi

38. Məhkəmə bir daha bildirir ki, “iddia tələbi” məcburi hüquqi qüvvəyə malikdirsə, 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsində nəzərdə tutulan mənada “mülkiyyət” təşkil edə bilər (*bax: “Strən” yunan neftayırma zavodları və Stradis Andreadis Yunanıstanına qarşı*, 9 dekabr 1994-cü il tarixli qərar, 59-cu bənd, A seriyaları, № 301-B).

39. Məhkəmə qeyd edir ki, bu işdə ərizəçi sözügedən mənzilin mülkiyyətçisi deyildi, o, yerli icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən verilmiş yaşayış orderinə əsasən yalnız kirayəçi hüquqlarına malik idi. Lakin Məhkəmə müəyyən etdi ki, bu cür yaşayış orderi əsasında əldə edilmiş mənzilə iddia tələbi 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsinin tətbiq dairəsinə düşən “mülkiyyət” təşkil edir (*bax: Akimova Azərbaycana qarşı* iş üzrə yuxarıda adı çəkilən qərar, 39-41-ci bəndlər). Bu işdə ərizəçinin mənzilə olan kirayə hüququ 23 dekabr 2003-cü il tarixli qətnamə ilə tanınıb. Üstəlik, qətnamədə məcburi köçkünlərin mənzildən çıxarılması barədə göstəriş var; beləliklə, ərizəçi sözügedən mənzildən yenidən istifadə etmək üçün məcburi hüquqi qüvvəsi olan iddia tələbinə malikdir.

40. Qətnamə qüvvəyə minib və onun icrası üçün məhkəmə icraatları keçirilib ki, bu da ərizəçiyə mənzildən yenidən istifadə etmək hüququ verib. Buradan belə nəticə çıxır ki, ərizəçinin bu qətnamənin icrasına nail olmasının mümkünsüzlüyü onun 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsinin birinci abzasının birinci cümləsində nəzərdə tutulmuş öz mülkiyyətindən maneəsiz istifadə hüququna müdaxilə təşkil edib.

Yuxarıda 35-ci bənddə göstərilən səbəblərə görə Məhkəmə hesab edir ki, bu müdaxiləni əsaslandırmaq üçün Hökumət tərəfindən hər hansı məqbul əsaslandırma irəli sürülməyib.

41. Buna görə də, Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsinin pozuntusu baş verib.

II. KONVENSIYANIN 41-ci MADDƏSİNİN TƏTBİQİ

42. Konvensiyanın 41-ci maddəsində deyilir:

“Əgər Məhkəmə Konvensiya ona dair Protokolların müddəalarının pozulduğunu, lakin Razılığa gələn yüksək Tərəfin daxili hüququnun yalnız bu pozuntunun nəticələrinin qismən aradan qaldırılmasına imkan verdiyini müəyyən edirsə, Məhkəmə zəruri halda, zərərçəkən tərəfə əvəzin ədalətli ödənilməsinə təyin edir”.

43. Ərizəçi 23 dekabr 2003-cü il tarixli qətnamənin icrasını tələb etdi, amma əvəzin ədalətli ödənilməsi barədə tələb irəli sürmədi. Buna görə də, Məhkəmə hesab edir ki, bu məsələ ilə bağlı ona hər hansı məbləğin ödənilməsi üçün gərək yoxdur.

44. Bununla belə, Məhkəmə hesab edir ki, 23 dekabr 2003-cü il tarixli qətnamə qüvvədə qaldığına görə, onun icrasını təmin etmək üzrə dövlətin yerinə yetirilməmiş öhdəliyi şübhə altına alın bilməz. Müvafiq olaraq, ərizəçi hələ də qətnamənin icrası hüququna malikdir. Məhkəmə bir daha xatırladır ki, 6-cı maddənin pozuntusu ilə bağlı ən münasib kompensasiya ondan ibarət olardı ki, öncədən 6-cı maddənin tələblərinə əməl edilmiş olduğu halda, ərizəçi hansı durumda olacaqdısa, vəziyyətin mümkün qədər həmin duruma gətirilməsi təmin edilsin (*bax: Pyersak Belçikaya qarşı* (50-ci maddə), 26 oktyabr 1984-cü il, 12-ci bənd, A seriyaları, № 85). Aşkar edilmiş pozuntunu nəzərə alaraq, Məhkəmə hesab edir ki, həmin prinsip bu işə də şamil olunur. Buna görə də, o, hesab edir ki, Hökumət 23 dekabr 2003-cü il tarixli qətnamənin icrasını münasib vasitələrlə təmin etməlidir.

BU ƏSASLARA GÖRƏ MƏHKƏMƏ YEKDİLLİKLƏ:

1. Ərizəni qəbulolunan *elan edir*;
2. *Qərara alır ki*, Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi pozulub;
3. *Qərara alır ki*, Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsi pozulub;
4. *Qərara alır ki*, cavabdeh dövlət Konvensiyanın 44-cü maddəsinin 2-ci bəndinə uyğun olaraq bu qərarın qəti qərara çevrildiyi tarixdən sonra üç ay ərzində 23 dekabr 2003-cü il tarixli qətnamənin icrasını münasib vasitələrlə təmin etməlidir.